

4. Zvereva I. D. Profesijnyy etychniy kodeks – nagalna vymoga chasu // Sotsialna robota v Ukraini: teoriya i praktyka. – 2003. – № 3. – S. 33-40.

5. Dolinska G. Samoaktualizatsiya osobystosti maybutnyoho psyholoha u protsesi profesijnoyi pidgotovky: Dys. ... cand. psykologichnyh nauk: 19.00.07. – K., 2000. – 200 s.

6. Mova L. V. Psykologichni osoblyvosti zabezpechennya osobystisnoyi samorealizatsiyi maybutnih psykologiv u protsesi fahovoyi pidgotovky: Avtoref. Dys. ... cand. psykologichnyh nauk: 19.00.07 / Nats. ped. un-t im. M.P. Dragomanova. – K., 2003. – 20 s.

7. Tovazhnyanskiy L. L. Problemy formirovaniya humanitarno-tehnicheskoy elity: metodologicheskyy aspekt / L. L. Tovazhnyanskiy, A. G. Romanovskiy, G. P. Zubar, A. L. Toptyhin // Teoriya i praktyka upravlinnya sotsialnymy systemamy: filosofiya, psykologiya, nauka, sotsiologiya. – 2003. – № 1. – S. 3-17.

8. Romanovskiy A. G. Novye printsipy podgotovky humanitarno-tehnicheskoy elity v NTU "NPI" / A. G. Romanovskiy // Teoriya i praktyka upravlinnya sotsialnymy systemamy: filosofiya, psykologiya, nauka, sotsiologiya. – 2003. – № 2. – S. 29-36.

Микитюк Г. Ю.

Особенности психологической поддержки студентов-психологов в период адаптации к образовательного пространства

Rassmatrivaya vopros effektivnoy professionalizatsii predstavlyayet soboy razvitiye i samorazvitiye lichnosti v protsesse usvoeniya i vosproizvedeniya professionalnoy kul'tury, ryadom s professionalnyimi znaniyami, umeniyami i navykami, opytom tvorcheskoy deyatelnosti vlyuchayet sovoкупность норм поведения, взаимоотношений и определенную систему ценностей, приоритетное значение мы отдаем профессионально значимым личностным качествам, а именно креативности. Источников - 8.

Ключевые слова: адаптация, этический кодекс, личность, практикующий психолог, мотивация, структурные элементы психологической поддержки.

Mykytiuk G. U.

Features of psychological support student-psychologist in period of adaptation to the educational space

Considering the effective professionalisation is the development of self and personality in the process of learning and playing professional culture, which is next to the professional knowledge, abilities and skills, experience of creative activity includes a set of rules of behavior, relationships and a system of values, we give priority vocational important personal qualities such as creativity. Sources - 8.

Key words: adaptation, code of ethics, personality, a practicing psychologist, motivation, structural elements of psychological support.

Микитюк Галина Юрївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Коломия.

УДК 159.9

Миськів О.В.

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ОПАНУВАННЯ ПРОФЕСІЇ

247

У статті наведено визначення сутності та обґрунтування структурних компонентів, розробка теоретико-динамічної моделі професійної спрямованості особистості студентів на основі суб'єктивно-діяльничого та системного підходів. Джерел – 10.

Ключові слова: *структурні компоненти, професійна спрямованість.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлена новими соціально-економічними умовами, що ускладнюють професійну підготовку фахівців. Зміни, що торкнулися професійної сфери на сучасному етапі відрізняються високою динамічністю, пов'язаною з виникненням нових професій, ускладненням змісту діяльності, розпадом звичної системи цінностей, зміною стереотипів побудови професійної кар'єри та професійного розвитку і, в зв'язку з цим, з втратою основ багатьох професійних ментальностей. Не останню роль відіграє тут і економічна складова престижу тієї чи іншої професії. Таким чином, з одного боку професійний світ відчуває потребу в мобільних фахівцях, здатних успішно і ефективно реалізовувати себе в умовах, що змінюються, а, з іншого - реальним станом професійної системи підготовки кадрів, запитами самої особистості до сучасних умов професійного становлення і до майбутньої професійної діяльності. Саме в процесі навчання у вузі відбувається первинне «освоєння» професії, визначається життєва і світоглядна позиція, вивчаються індивідуалізовані способи діяльності, форми поведінки і спілкування, що і визначає професійне становлення студентів вузу.

Значна роль досліджень в галузі професійної підготовки фахівців психологічного профілю визначається затребуваністю послуг психологів у різних галузях суспільного життя, збільшенням кількості вузів, що готують фахівців даного профілю, і перетворенням професії психолога в масову. Потреба практики у висококваліфікованих фахівцях ставить перед вищою школою завдання пошуку ефективних шляхів забезпечення якісної професійної підготовки психологів. Масова підготовка фахівців психологічного профілю без сформованої професійної спрямованості призводить до того, що відсоток вступників на психологічні факультети відрізняється від відсотка працюючих за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки досить активно досліджуються проблеми професійної діяльності психолога. У роботах А.Г. Асмолова (2002), Н.А. Амінова (1992), А.І. Донцова (1999), Н.Р. Битянової (1998), Ю.М. Забродіна (1989), А.А. Реана (1988) та ін. розглядаються питання розвитку та формування професійної психологічної діяльності.

Теоретичні моделі професійної спрямованості були запропоновані такими дослідниками, як Є.К. Клімов (1996), А.П. Сейтешев (1990), Л.М. Мігіна (1992), Ю.А. Афонькіна (2001), А.А. Підлісна (2004), Е.Ф. Зеєр (2005) та інші.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень вивчення спрямованості особистості дозволяє виділити основні уявлення про спрямованість: як прояви схильностей особистості (Р. Кеттелл, В. Штерн, 1918); визначення спрямованості через систему її відносин (А.Ф. Лазурський, 1916; Н.Д. Левітін, 1969; В.Н. Мясичев, 1962); через теорію установки (Д.Н. Узнадзе, 1925; В.А. Ядов, 1979). Концепції трактують, спрямованість особистості через систему спонукачів активності: потреб і мотивів (Л.І. Божович, М.С. Неймарк, 1968; Ю.М. Забродін, Б.А. Сосновський, 1989; Р.С. Немов, 1997); цілей (А.Н. Леонт'єв, 1977; К.К. Платонов, Г.Г. Голубєєв, 1977; Б.І. Додонов, 1985); цінностей (В.А. Ядов, 1979; Н.В. Кузьміна і Я.А. Коломенський, 1990); описують спрямованість як складну, динамічну систему особистісних властивостей (Г.Г. Голубєєв, К.К. Платонов, 1977; С.Л. Рубінштейн, 1963).

Перші теоретичні моделі спрямованості особистості запропоновані в 60-ті роки ХХ століття (Г.Г. Голубєєв, К.К. Платонов, Н.Д. Левітін). У цей же період була проведена

типологізація спрямованості особистості (Л.І. Божович, Г.Г. Голубеев, К.К. Платонов, М.С. Неймарк), в якій виділена професійна спрямованість особистості.

Особливостям професійно-педагогічної спрямованості особистості присвятили свої дослідження Ф.Н. Гоноболін (1975), В.І. Додонов (1985), Ю.М. Забродін, Б.А. Сосновський (1989), Н.В. Кузьміна (1970), В.А. Крутецький (1963), Б.Ф. Ломов (1997), А.К. Маркова (1996), Ю.П. Платонов (1986), В.А. Сластенін (1999), В.І. Слободчиков (1995), В.А. Якунін (1994) та інші.

Вивченням особливостей формування професійної спрямованості особистості старшокласників у різні роки займалися Л.І. Божович (1968), І.С. Кон (1989), В.А. Крутецький, Н.С. Лукін (1963), В.С. Мухіна (1999), Є.М. Борисова (1991), С.І. Вершинін (1988), Н.В. Самоукіна (1990), В.І. Степанський (1988), В.П. Парамзін (1987) та інші.

Однак, незважаючи на безліч досліджень даного питання, проблема професійної спрямованості особистості в процесі професіоналізації вимагає подальшого вивчення. Вимагає особливої уваги вивчення таких аспектів професійної спрямованості психолога, як її структурні компоненти. Дозвіл поставлених проблем сприятиме вдосконаленню процесу психологічної освіти та підвищенню якості вузівської підготовки психолога.

Мета статті - визначення та теоретичне обґрунтування структурних компонентів професійної спрямованості особистості.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Проаналізовані нами дані дозволили уточнити визначення професійної спрямованості особистості, яку ми розуміємо як прояв загальної спрямованості особистості, складний багатоплановий процес, який орієнтує діяльність людини в професійному просторі, що надає цій діяльності стійкості до зовнішніх факторів, що відображає і обумовлює мотиви діяльності, цілі і ставлення до дійсності, опосередковані процесом професіоналізації.

Зроблений нами аналіз структурних компонентів професійної спрямованості особистості, здійснений на основі зіставлення розглянутих вище позицій різних авторів, дозволив зробити наступні висновки:

- По-перше, центральним компонентом професійної спрямованості особистості виступають мотиваційні тенденції;

- По-друге, професійна спрямованість особистості - комплексне явище, що об'єднує всі сфери психіки і включає мотиваційний, емоційний, когнітивний, поведінковий компоненти.

Категорія спрямованості особистості є складним психологічним утворенням, її змістовна сутність представлена різними метапсихологічними категоріями. А.В. Петровским була запропонована умовна вертикаль, яка визначає наступну структуру спрямованості особистості: «нужда» - «потреба» - «мотив» - «цінність» - «ідеал». Ми вважаємо, що ця модель не повною мірою розкриває її зміст. З нашої точки зору, діада «мотив - цінність» повинна бути перетворена в систему «мотив - мета - зміст - цінність - духовне задоволення», що найповніше відображає зміст структури професійної спрямованості особистості.

Існуючі підходи до формування професійної спрямованості особистості (Н.Д. Левітін, К.К. Платонов, В.П. Парамзін, А.П. Сейтешев, Л.М. Мітіна, Е.М. Іванова, Е.А. Климов, Е.Ф. Зеєр та ін.) включають лише окремі компоненти багаторівневої системи, що впливає на процес становлення особистості професіонала. Акцент на домінуванні одного компонента робить неповним розуміння істинної природи феномена професійної спрямованості особистості. Найбільш ефективними є системний і суб'єктно - діяльнісний підходи до аналізу професійної спрямованості особистості, які об'єднують всі перераховані і дозволяють визначити її структуру, що складається з семи взаємопов'язаних компонентів:

емоційного, когнітивного, поведінкового, мотиваційно-потребнісного, перспективно-цільового, ціннісно-смыслового і духовного.

Професійна спрямованість особистості визначається рядом специфічних для цієї діяльності, в яку вона включається, факторів: 1) освітньою системою, установою; 2) організацією освітнього процесу; 3) суб'єктивними особливостями учня (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, і т.д.); 4) спрямованістю викладача і, насамперед, його відношенням до студента, до справи; 5) специфікою навчального процесу. Професійна спрямованість може бути представлена і як процесуальна, і як результативна характеристика, а високий рівень її розвитку є метою процесу навчання.

У нашому випадку професійна спрямованість особистості визначається як спонукальна сила активності, як причина цілеспрямованої поведінки, є ядром особистості, визначаючи ставлення до дійсності і діяльності особистості. У процесі вузівської підготовки відбувається входження в професійну культуру. Повнота проживання даного життєвого етапу дозволяє в кожний момент здійснювати професійне становлення себе.

Проведений аналіз літератури дозволив виділити наступні особливості прояву професійної спрямованості особистості в процесі навчання у вузі: актуалізація потреби в особистісному та професійному пізнанні; освоєння професії через зіставлення своїх можливостей, особистісних і професійних якостей з вимогами професії; вибудовування ціннісно-смыслового професійного простору; визначення сфери та шляхів професійного становлення; виявлення професійно-ціннісних установок до майбутньої професійної діяльності; освоєння професії як діяльності через життєво-смыслову професійно-ціннісне ставлення до її цілей, методів, засобів, результатів.

Теоретико-динамічна модель професійної спрямованості особистості (рис.1) складається з структурних компонентів, що відповідають різним рівням її сформованості. Розроблена нами модель професійної спрямованості особистості являє собою структуру компонентів, що характеризуються складною системою функціональних зв'язків.

Професійна діяльність психолога є багатопрофільною і багатоаспектною, але в цілому в ній виділяють три основні напрями - практичне, педагогічне і дослідницьке, що мають свої специфічні особливості. Структура професійної спрямованості має наступні змістовні характеристики: емоційна стриманість, стійкість у надзвичайних ситуаціях, підвищене почуття відповідальності; винахідливість, інтелектуальна ініціатива, прагнення до постійного вдосконалення своїх знань, умінь, діловитість, самодисципліна, здатність самостійно працювати при обмежених контактах з колегами.

Рис. 1. Теоретико-динамічна модель професійної спрямованості особистості

Перспективами напрямками подальших наукових досліджень можуть стати виявлення і систематизація психосоціальних факторів, що впливають на формування професійної спрямованості особистості, дослідження можливостей ефективного супроводу особистості в процесі становлення професійної спрямованості, розробка технологій і способів її формування.

Висновки

1. Уточнено визначення професійної спрямованості як прояв загальної спрямованості особистості, складного багатопланового процесу, що орієнтує діяльність особистості в професійному просторі, що надає цій діяльності стійкість до зовнішніх факторів, що відображає і обумовлює мотиви діяльності, цілі і ставлення до дійсності, опосередкований процесом професіоналізації.

2. Визначено структурно-рівневі характеристики професійної спрямованості особистості. Структура професійної спрямованості складається з семи компонентів, що знаходяться між собою в тісному взаємозв'язку: емоційного, когнітивного, поведінкового, мотиваційно-потребнісного, перспективно-цільового, ціннісно-смыслового і духовного.

3. Виявлено специфіку проявів професійної спрямованості особистості.

Література

1. Ананьев, Б.Г. Избранные психологические труды. В 2-х т./ Б.Г. Ананьев-М.: Педагогика, 1980. Т.2. - 282с.
2. Асмолов, А.Г. Психология личности: принципы общепсихологического анализа / А.Г. Асмолов М.: «Смысл», ИЦ «Академия», 2002. — 416с.

3. Донцов, А.И., Профессиональные представления студентов психологов / А.И. Донцов, Г.М. Белокрылова, // Вопросы психологии. 1999. №2. С. 42-49.
4. Дубовицкая, Т.Д. Диагностика уровня профессиональной направленности студента / Т.Д. Дубовицкая // Психологическая наука и образование, 2004. №2.-С.82-85.
5. Забродин, Ю.М. Мотивационно-смысловые связи в структуре направленности человека / Ю.М. Забродин, Б.А. Сосновский //Вопросы психологии, 1989. №6. С. 100-108.
6. Зинченко, В.П. Человек развивающийся: Очерки русской психологии / В.П. Зинченко, Е.Б. Моргунов. М.: Тривола, 1994. - 304с.
7. Климов, Е.А. Психология профессионального самоопределения: Учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.А. Климов — М.: Издательский центр «Академия», 2004. 304с.
8. Леонтьев, Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности /Д.А. Леонтьев. М.: «Смысл», 2003, 2-е испр. изд. - 487с.
9. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К. Платонов. -М.: Просвещение, 1986. 254с.
10. Рубинштейн, С.И. Основы Общей психологии / С.И. Рубинштейн. – СПб.: Издательство «Питер», 1999. 720с. (Серия «Мастера психологии»).

References

1. Anan'ev, V.N. Yzbrannyye psikhologicheskyye trudy. V 2-kh t./ V.N. Anan'ev-M.: Pedagogika, 1980. T.2. - 282s.
2. Asmolov, A.H. Psikhologiya lichnosti: prinytyny obshchepsikhologicheskogo analiza / A.H. Asmolov M.: «Смысл», УТs «Академия», 2002. — 416s.
3. Dontsov, A.Y., Professyonal'nyye predstavlenyya studentov psikhologov / A.Y. Dontsov, H.M. Belokrylova, // Voprosy psikhologiy. 1999. #2. S. 42-49.
4. Dubovytskaya, T.D. Dyagnostyka urovnya professyonal'noy napravlennosti studenta / T.D. Dubovytskaya // Psikhologicheskaya nauka y obrazovanye, 2004. #2.-S.82-85.
5. Zabrodyn, Yu.M. Motyvatsyonno-smyslovyye svyazy v strukture napravlennosti cheloveka / Yu.M. Zabrodyn, B.A. Sosnovskyy //Voprosy psikhologiy, 1989. #6. S. 100-108.
6. Zynchenko, V.P. Chelovek razvyvayushchysya: Ocherky russkoy psikhologiy / V.P. Zynchenko, E.B. Morhunov. M.: Tryvola, 1994. - 304s.
7. Klymov, E.A. Psikhologiya professyonal'noho samoopredelenyya: Uchebnoe posobyе dlya stud. vissh. ped. ucheb. zavedenyy / E.A. Klymov — M.: Yzdatel'skiy tsentr «Академия», 2004. 304s.
8. Leont'ev, D.A. Psikhologiya smysla: pryroda, stroenyye y dynamyka smyslovoy real'nosti /D.A. Leont'ev. M.: «Смысл», 2003, 2-е uspr. yzd. - 487s.
9. Platonov K.K. Struktura y razvytye lichnosti / K.K. Platonov. -M.: Prosvyashchenyye, 1986. 254s.
10. Rubynshteyn, S.I. Osnovy Obshchey psikhologiy / S.I. Rubynshteyn. — SPb.: Yzdatel'stvo «Pyter», 1999. 720s. (Seryya «Mastera psikhologiy»).

Мыськив О.В.

Особенности структурных компонентов профессиональной направленности личности в процессе овладения профессией

В статье приведено определение сущности и обоснование структурных компонентов, разработка теоретико-динамической модели профессиональной направленности личности студентов на основе субъектно-деятельностного и системного подходов. Источников - 10.

Ключевые слова: *структурные компоненты, профессиональная направленность*

Myaskiv O.V.

The features of structural components of professional orientation of the person in the process of mastering the profession

The article shows the definition of the nature and justification of the structural components, the development of theoretical dynamic model of professional orientation of the person of students on the basis of subject-activity and systemic approaches. Sources - 10.

Key words: structural components, professional orientation

Миськів Ольга Володимирівна – студентка 4-го курсу факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

УДК 159.9

Мімічкіна О.О.

ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ ВНЗ

Стаття присвячена аналізу теоретико-методологічних засад побудови структури організаційної культури у вищому навчальному закладі серед студентів. Представлено аналіз умов, які впливають на процес формування. Досліджено проблему побудови структури організаційної культури у студентів вищих навчальних закладів та основні процеси її стихійного та організованого формування.

Ключові слова: організаційна культура, формування організаційної культури, чинники формування організаційної культури у студентів, стихійне формування організаційної культури, структурні елементи організаційної культури студентів..

Постановка проблеми. Ефективне налагодження навчального процесу у вищих навчальних закладах, підвищення професійної мобільності і конкурентоспроможності майбутніх фахівців на сучасному ринку праці потребують розробки нових підходів і критеріїв якості підготовки студентів. Найбільш відповідним вимогам системного підходу у формуванні особистості майбутнього професіонала є вивчення такого системного і інтегрального феномена як організаційна культура вищого навчального закладу, і, насамперед, – організаційна культура студентів вишу як його вагома складова.

Невтручання в процес формування організаційної культури у студентів може негативно вплинути на роботу всього вищого навчального закладу, імідж його випускників, їх подальшу професійну успішність. Управління процесом формування організаційної культури у студентів потребує вивчення соціально-психологічних чинників, що впливають на цей процес. Виокремлення таких чинників надасть можливість розробити психологічно обґрунтовані програми з підвищення організаційної культури у студентів сучасних вищих навчальних закладів.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Можна констатувати, що проблема формування організаційної культури у студентів вищих навчальних закладів розроблена недостатньо і в теоретико-методологічному і в практично-впровадjuвальному аспектах. У загально-теоретичному аспекті найкраще вивчено зміст та структуру організаційної культури виробничих об'єднань та промислових підприємств (Т. Діл, А. Кеннеді, С. Мішон, У. Оучі, Т. Пітерс, А. Уілкінс, Р. Уотермен, Е. Шейн, П. Штерн та ін.), зокрема соціально-психологічні чинники її формування (Д. Болінже, Дж. Дістефано, Г. Лейн, У. Оучі, Дж. Хофштеде).

Дослідження за цією проблематикою майже виключно були пов'язані з визначенням сутності організаційної культури підприємств в умовах сучасного економічного середовища